

Verstarring

Nederland verstart. Het wil niet meer geloven in het bereiken van een sociaal-economisch evenwicht; alle goede bedoelingen van politici ten spijt. Deze laten werkgevers, werknemers en overheid een uitzichtloze strijd voeren. Niemand komt met een oplossing waarin mensen vertrouwen hebben. En als de spanningen zich ontladen in uitbarstingen als op 30 april en wellicht in nog meer arbeids-onrust dit jaar, laten we voor de tv en in de krant een psychotherapeut of hoogle- raar in de arbeidsverhoudingen opdra- ven die vanuit een theorieboekje hun zegje doen. Het probleem heeft daarmee weer voldoende aandacht gekregen. De intellectuelen zijn bevredigd en kunnen onbekommerd verder slapen.

Drie jaar geleden was dat nog anders. Toen werd er niet geslapen. De politiek bracht een heilsplan voort, *Bestek '81*, dat een eind zou maken aan alle econo- mische problemen en af zou rekenen met politieke lanterfanter. Voor degene die het vergeten is, even het volgende opris- sertje. Door extra op collectieve uitga- ven te bezuinigen, zou de lage trendma- tige groei van 2% moeten oplopen tot 4%. De bedrijven zouden weer rendabel produceren; in deskundigentaal: de aiq zou jaarlijks met 1 punt afnemen. Als gevolg daarvan zou de werkgelegenheid in de marktsector weer groeien, waar- door de werkloosheid zou afnemen tot ca. 160.000 personen. De werkelijkheid werd anders. Ondanks aanpassingen in het beleid — de noodrem vorig jaar en extra bezuinigingen dit jaar — ging het met de economie bergafwaarts. Er moe- ten wonderen gebeuren, wil het kabinet aan het einde van zijn periode, de soci- aal-economische doelstellingen realise- ren die het zich in 1978 stelde. Voor al die tegenvallers zijn verklaringen. Boven- dien hebben wij het excuus dat het in de meeste landen nog slechter gaat dan bij ons. Maar daarmee zijn net zo min proble- men opgelost als met een column in *ESB*. Ik maak mij dan ook geen illusies, maar wil toch op een paar verschijnselen wijzen, die een rol spelen bij het al dan niet bereiken van oplossingen. Zij heb- ben alle iets te maken met de wijze waar- op in Nederland de economische weten- schap wordt bedreven.

De economische wetenschap is posi- tief, maar wordt normatief toegepast. Zij staat daarom ten dienste van de „vrije ondernemingsgewijze productie“. De overheid dient de voorwaarden te schep- pen deze productie mogelijk te maken; uiteraard mag zij daarbij een aantal maatschappelijk gestelde randvoor- waarden niet overschrijden. Een derge- lijke overheidsopstelling vraagt bij voor- baat een globaal economisch beleid, waarvoor de macro-economie leveran-

cier is. Die leverancier is echter oud ge- worden en heeft zijn grenzen niet ver- legd. M.a.w., de macro-economie faalt thans. Dat blijkt het duidelijkst indien op cruciale momenten in het beleid ver- onderstellingen moeten worden inge- voerd. Problemen die veronderstellen- derwijs in de macro-economie worden opgelost, betreffen het belangrijkste overheidsbeleid dat sinds de oliecrisis wordt gevoerd: afremming van de groei van de collectieve sector ter stimulering van de marktsector. Dat komt omdat we eigenlijk niets weten over de mate waar- in collectieve lasten worden afgewenteld, over de aanvaardbare omgang van het financieringstekort, over de eventuele onbezette productiecapaciteit die nog rendabel kan produceren en over de exacte uitwerking van het monetaire be- leid. Ik zou niet weten hoe we over die veronderstellingen objectieve klaarheid kunnen verkrijgen, maar stel me voor dat we wellicht iets meer te weten komen door van het macro-niveau af te dalen naar het meso- en eventueel het micro- niveau.

We zouden om te beginnen iets meer naar bedrijfseconomen moeten luiste- ren. Het is typerend dat vanuit de be- drijfseconomie meer belangstelling voor de macro-economie bestaat dan anders- om. Ik zal nooit vergeten dat tijdens het eerste college bedrijfseconomie dat ik in mijn studie bijwoonde de veel te jong overleden Groningse docent, dr. Werke- ma, zijn eerste-jaarsstudenten adviseer- de *Pens Moderne economie* te lezen en het collegejaar beëindigde met een aantal responsiecolleges over Lord Robbins' *Essay on the nature and significance of economic science*. Een macro-econoom die een bedrijfseconomisch boek ter le- zing aanbeveelt, ben ik echter nog nooit tegengekomen. Dat gebeurt zelfs niet in de leer der economische politiek, hoewel bedrijfseconomen voor multinationals plannings systemen ontwerpen, waar

zelfs socialisten iets van kunnen leren. De belangstelling van bedrijfseconomen voor macro-economie is overigens al oud. Eén van de bekendste voorbeelden daarvan is wel prof. dr. J. Goudriaan die mij in 1972 vertelde, dat hem zijn hele le- ven een volkshuishouding voor ogen stond, zoals hij als manager de organi- satie van Philips-gloeilampenfabriek had opgezet.

Meer recente bewijzen dat bedrijfs- economen een belangrijke bijdrage kun- nen leveren aan de oplossing van de eco- nomische problemen zijn het artikel van Keus in *ESB* van 19 maart jl., waarin wordt uitgelegd dat de arbeidsinko- mensquote een slechte maatstaf voor het rendement is en de oratie van prof. Poeth 1). Deze bedrijfseconoom maakt ondubbelzinnig duidelijk — helaas niet op een methodologisch fraaie wijze — dat in onze maatschappij veiligheid en de overlevingskansen van de mens schaars zijn; aspecten die de macro-econo- moom in zijn huidige omarming van de economische groei liever vergeet, maar die echter ontzettend belangrijk zijn. Als laatste voorbeeld van de noodzaak van het macro-niveau af te dalen, wil ik wij- zen op de conferentie die het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven onlangs aan de individuele steun aan be- drijven wijdde. Bedrijfseconoom prof. H. W. de Jong maakte daar het gehoor duidelijk dat er t.a.v. het sectorbeleid in Nederland eigenlijk een jansalie-menta- liteit heerst; de overheid die vanaf de Gouden Eeuw op cruciale momenten al- leen of te zamen met het bedrijfsleven voor Nederland belangrijke bedrijven stichtte, doet thans niets op dit gebied. Prof. De Jong vond dan ook een willige prooi in de macro-econoom prof. Ste- vers, die zijn reeds enkele jaren durende ongelooft in een gericht overheidsbeleid thans fundeerde op de overconservatief Von Hayek.

De afgelopen jaren hoorden we steeds dat voor het economische beleid het jaar, waarin we zaten verloren was. Als dat zo doorgaat, zijn de hele jaren tachtig even- als het decennium daarvoor verloren. De economische wetenschap kan dat nog steeds helpen voorkomen, als ook haar beoefenaars meer naar elkaar luis- teren.

1) Dr. G. G. J. M. Poeth, *Technology assess- ment in economische rationaliteit*, Delft/ Rotterdam, 1980.